

Zdena Salivarová

HONZLOVÁ

ARGO

Zdena Salivarová

HONZLOVÁ

Protestsong

ARGO

MÁMĚ

*... a modlete se k Bohu, aby smiloval se nad námi,
a já se modlím, abych zapomněl
na tohle všechno, co vykládám a rozbírám si celé dny
a čím namáhám se,
protože nedoufám, že obrátím se zase,
ať tato slova zodpovídají
za to, co stalo se tak, aby se to nestalo už zase,
kéž není příliš drtivý soud nad námi...*

T. S. Eliot: Popeleční středa

I.

Dvaadvacítka pomalu přistála u refýže a průvodčí, napěchovaný do pultíku u dveří, z nepochopitelného rozmaru ohlásil stanicí.

„Klárov,“ zaskřehotal, jako když si dělá psinu z vážné reality, otevřel dveře Výstup a hned je zase zavíral. Byli jsme opravdu na Klárově.

Vyběhla jsem na poslední chvíli, taktak že mi zvedací stupátko neucvaklo paty. Průvodčí dostal hned lepší náladu, jak jsem se mohla přerazit, rozesmál se a šibalsky mi pohrozil rozpukavým prstem. Asi měl omrzliny od služby v zimě ještě za republiky.

Na hodinách v parku bylo něco po deváté, ale mě ani nenapadlo klusat jako obvykle, dohánět ztracené minuty a narychlo vyrábět nějakou věrohodnou omluvu za pozdní příchod, à la srazili jsme se, 65 raněných lehce, 82 těžce, nebo vedla jsem slepou babičku do biografu pro hluchoněmé nebo spadla nám pavlač, urazila domovníkovi všechny čtyři končetiny, pomáhala jsem v sutinách hledat levou paži. Dneska na tom nezáleželo, minuta nebo dvacet. Vzala jsem to klidně oklikou přes park.

Léto se propalovalo ke svému vrcholu, slunce jako do zásoby na zimu roztápělo vylištěné ulice a na záhonech žíznily růžičky. Svěží ráno s rosou se dávno vypařilo, jestli vůbec ještě nějaké svěží ráno s rosou existuje, a našedlá tráva vyschla na seno. Uškubla jsem jedno zaprášené poupě, hodila jsem si ho do tašky a loudala jsem se dál směrem k nábřeží.

Sfingy, co hlídají vchod do konzervatoře na protějším břehu, vystrkovaly otlučené hlavy ze stínu. Neměly moc co hlídat. Škola byla zavřená a žádné fidlání, trubení nebo klavírní stupnice nahoru a dolů a proti sobě sem dneska přes řeku slyšet nebylo. Konzervatoristi asi cvičí etýdy na koupalištích po všech koutech naší malebné vlasti. Naklonila jsem se přes zábradlí.

Na Občanské plovárně zahajovalo směnu několik pěstitelek spálenin a v půjčovně loděk pod mostem spouštěli na vodu první zákazníky. Přepadla mě silná chuť vykašlat se na povinnosti, půjčit si pramici, zaveslovat doprostřed řeky a nechat se nosit žlutozeleným proudem Vltavy od mostu k mostu.

Udělala jsem však čelem vzad a s vědomím zodpovědnosti jsem přešla na druhý chodník k oprýskaným vratům naší podnikové barabizny.

V průjezdu bylo šero a zatuchlý průvan sklepů. Vyšplhala jsem po rozvrzaných, do běla vyřežákových schodech ke dveřím administrativního oddělení souboru písní a tanců Sedmikrásy.

V předsíni jsem zakopla o smeták. Jak jsem na něj šlápla, ná sada mě klepla do hlavy, odpérovala a málem rozbila skleněnou výplň dveří do umývárny.

„Přeraž se,“ ozvalo se od podlahy. „Jo, to seš ty?“

Rozkoukala jsem se v temnotách předsíně. U nohou mi klečela uklízečka a natřepávala mokrý hadr.

„Je, dobrý den, paní Pelikánová,“ řekla jsem a přeskočila právě umytý kus podlahy.

Uklízečka se vztyčila na kolenou a udiveně ke mně zdvihla hlavu.

„Co tu děláš? Jak to, že nejela s něma?“

Pokrčila jsem ramený a skokem přes další mokrý úsek jsem se dostala ke dveřím kanceláře.

„Nejela, no.“

Zarachotila jsem tlustým svazkem klíčů a odemkla všechny bezpečnostní zámky. Uklízečka mě zarazila.

„Jak to? Přeci jeli všichni, ne?“

„Všichni, pani Pelikánová. Všecko, co má nohy a ruce. Sekretářky, svačkářky, kádrový, jenom uklízečku tady zapomněli. A mě.“

„Nedělej si srandu, nebo tě...“

Paní Pelikánová sáhla po hadru.

„Vážně,“ řekla jsem. „Pro změnu mi to zatrhli nanovo, abych se moc nenamlasala. Takže tady budu měsíc úřadovat s váma.“

„Jak to zatrhli? Copak že to nezatrhli Fantový?“ Ponořila hadr do kbelíku a zamyšleně ho ždímal. „Ale smutná nejseš, že ne?“ Posunula kbelík a varovně dodala: „Nebo jo?“

„Ani ne.“

„No proto.“

„Ale že bych radostí omdlívala...“

Paní Pelikánová odcouvala po kolenou o kus dál a plácla hadrem o podlahu.

„Ať tě vylížou prdel.“

„Moje řeč,“ řekla jsem stylově a práskla jsem dveřmi, že se barák zachvěl. Hodila jsem tašku na dlouhý schůzovníkový stůl. Vypadlo z ní ukradené poupě. Nalila jsem vodu do ohavné kancelářské vázičky. Povadlý květ z ní ochabně trčel, bílý, zaprášený, poupěcí hlavička mu melancholicky padala. Snad ještě přijde k sobě.

Uvažila jsem si kafe, zapálila cigaretu a svalila se do ředitelova fotelu. Zapadla jsem do něj jako do měkce vystlaného, bezpečného pelechu. Ředitelské zadky, obtěžkané starostmi, ho za nespočetné hodiny a dny a roky schůzí, řešení úkolů, nanášení problémů, kličkování, intrikování a školení a porad a piklů vyseděly do tvaru sametového lavoru.

Dům byl tichý jako škola v neděli. Jenom za dveřmi hlomozil kbelík a průdušky věčně udýchané paní Pelikánové. Zrovna asi drhla u dveří. Supěla jako dva parní válce.

Ředitel mi dal za úkol vyřizovat poštu, zvedat telefon, a když budu mít čas a chuť, rozepisovat noty. Času bylo habaděj, chuť se nedostavovala. K smrti nerada opisuju noty.

„Jinak se tu, Janičko, měj pokud možno hezky,“ řekl mi tak nějak s pochopením. Když mi předal tyto dispozice, těžce se zvedl z plyšového dolíku, stiskl mi pravici a navlhl se usmál. Skoro mu ukápla slza. Pohnutý úsměv mu však rázem zcepeněl, když do dveří vrazila Fantová a pravice, co mi s ní šejkoval rukou jako na koktejl, mu bleskurychle sjela na přemýšlivé čelo. Zamnul si je, jako by si chtěl odstranit bednění.

Vždycky ke mně býval laskavý a plný porozumění, ale jenom dokud s námi nebyl někdo navíc. Před lidma mi říkal soudružko Honzlová a pro jistotu se mračil.

Někdy, asi už dost dávno, prý hrával divadlo v ochotnickém kroužku pražských jatek, než se stal funkcionářem a pak novým, v pořadí devátým ředitelem našeho uměleckého tělesa Sedmíkrása. Mimiku měl stále v bezvadném stavu. Mezi soutěžními trofeji souboru ve vitríně měl vystavenou taky svoji fotku z dob aktivní umělecké činnosti, kdy se ještě tolik nešetřilo na lícidlech. Kolem očí augnrafky jako Henny Portenová. Určitě se sám sobě pořád líbil. Libeňské štabajzny v rádiovkách s anténou po něm asi v krutých létech třicátých úplně jančily. Minulost bezúhonná, rejstřík čistý. Jeho lidský profil táhl se do minulosti rovný, neporušený jako čerstvá lajna na červené antuce tenisového hřiště.

Ale co. Aspoň že mě neposlali domů s kufrem teprve z nádraží. Chystala jsem se do Maďarské lidové republiky jak na cestu kolem světa. Máma mi večer před odjezdem dopíchla

na tu reprezentaci nové šaty a já se ráno přihnala na nádraží o dvě hodiny dřív, celá rozto, že konečně taky pojedu do ciziny. Kolařík, tenkrát ředitel číslo šest, se na mě křivě usmíval, já se blaženě usmívala na něj a on přitom dávno věděl, že pojedu do přčic. Holky mě bušily do zad a říkaly, „no vidíš, káčo, že konečně prorazila“, jenomže to ještě nevěděly, že nikoliv a že do Maďarské lidové republiky pojedu leda prstem po glóbusu. Informovaní byli pouze funkcionáři, už asi tři dny. Avšak teprve na nádraží dali moudré hlavy dohromady, co a jak se mnou. Museli si uspořádat schůzi ve vagóně, jelikož se přetahovali, kdo mi tu radostnou zprávu půjde sdělit. Nakonec mě, o chvíli dřív, přiběhla upozornit Jiřina, která celou tajnotajnou poradu vyslechla vedle v kupé. Připravila mě a já se mohla ovládat, když mi Fantice z titulu Výboru poměrně radostně oznámila, že si mám dát navrátila směr Karlín. Ale neovládla se Jiřina. Pustila se do Fantice, že tohle není žádný zacházení s lidma, nýbrž sprostárna, ječela na ni značně dlouhou chvíli, než si Fantice zaskočila pro Kolaříka a vymohla na něm pro Jiřinu důtku s výstrahou, a to na místě.

Stála jsem s kufrem pod okýnky vagónu, holky na mě pomrkávaly a taky říkaly, že je to sprostárna, jenže potichu. Vlak se rozjel, já vytáhla z kufru ručník, mávala jsem za nimi a jako že mi tečou slzy až na zem. Trochu mi ukáplo, ale až když vlak zahrnul do oblouku a holky rychle zmizely směr východ.

Na zásahu ministerstva jsem tehdy vyprofitovala čtrnáct dní volna a nové šaty, které by mi máma jinak šila do přelomu století.

Pak mě, kdoví jakým omylem, přece jenom pustili, snad se vážně spletli nebo se musel přimluvit nějaký vlivný člověk, možná řídka, ten dnešní, když mu natekla voda do meltónek a on nemohl sehnat náhradu. Prostě najednou to šlo. A rovnou směr západ.

Kdybych aspoň věděla, která sketa mi zavařila teď nanovo.

Jenomže. Co by mi bylo platné, kdybych to věděla. Maximálně bych na ni mohla vypláznout jazyk, jelikož prát se neumím. Individuální teror beztak nemá dnes už žádný efekt.

Před půl rokem mi bylo veselo.

Vrátila jsem se z prvního, teď bezpochyby taky posledního zájezdu do kapitalistické ciziny a měla jsem pocit, že už si na mě nikdo nemůže dovolovat. Pozvali mě na ministerstvo kultury, děkovali mi za důstojnou reprezentaci a za ten pěkný kus práce pro naši kulturu, jak se krásně vyjádřil soudruh náměstek Ješátko, jako kdybych se zasloužila přinejmenším o tři státní ceny. Dostala jsem kafe ve stylovém salónku, soudruzi zhodnotili zájezd a pěli ódy jak na objednávku. Bohužel jenom pěli. Nepsali do patřičných materiálů. Takže nemám po ruce ani písmenko z té soudružské pochvaly, co vybublala jako sodovka. A nazpaměť už o ní nikdo neví.

„Teď máš definitivně vyhráno, Janičko,“ tekl řídka a pleskal mě po rameni plác plác. „Teď jsi všem dokázala, že ti křivdili.“ Bála jsem se, aby mě nezačal objímat. Naštěstí na důvěrnosti nebyl.

„Musí to být pěkný pocit, že, dokázat tak úspěšně a řekla bych skoro přesvědčivě své schopnosti, že, a kladný poměr po tolika letech nedůvěry, že?“ přidala se opatrně i Fantová, ale v očích měla fredo ledo pokapané rulíkem. V podstatě ji žralo, že se nesplnilo její proroctví o mé politické nespolehlivosti, po tolika letech úspěšné snahy dokazovat ausgerechnet na mně, jak je politicky prozíravá. Trochu jsem jí pošramotila teorii, když jsem nezdrhla s prvním chlípným milionářem do jednoho z hnízd nákladných neřestí, jimiž se kapitalistický Západ jenom hemží.

Prostě. Jako když se člověk nakažený prašivinou přes noc uzdraví. Nikoho ani nenapadlo se mnou napříště nepočítat a řídka se dost dlouho na mě usmíval i v přítomnosti jiných.

Teprve nedávno nějak ochladl.
Hernajs, která sketa...

Dveře kanceláře se pootevřely a dovnitř nakoukla hlava v šátku.

„Tak já du,“ oznámila mi paní Pelikánová. „Teď kon se na to můžu tři neděle vykvajznout.“

„Správně,“ řekla jsem, „co byste tu uklízela.“

„Umeju to zase, těsně než se ta svoloč vrátí. Proč bych se s tím párala každý den.“

„Bodeť.“

Paní Pelikánová stála na prahu, jako by se jí nechtělo domů.

„Ne abys tu práci tady strhala. Vyprdni se jim na to.“

„Já vim, ale bejt tady musím. Kvůli telefonum.“

Uklízečka vklouzla do místnosti, zavřela za sebou a opatrně se rozhlédla, jako by se chtěla přesvědčit, že jsme opravdu samy. Pak se ke mně naklonila a zbytečně nahlas řekla:

„Hele, že v tom má prsty ta Fantová? Že ti to polepila vona?“

„Tady si nevyberete, paní Pelikánová,“ vzdychla jsem.

Naklonila se ke mně ještě blíž. Měla pleť jako kůru od pomeranče. Samá dřubina.

„Určitě,“ pravila jako detektiv. „Já sem si jistá, že nikdo jinej to nebyl. Víš, co provedla mně?“

Položila si tašku na zem, oběma rukama si sčísala vlasy z čela a utáhla šátek pod bradou. Znovu se ke mně sklonila. Vonělo z ní jádrové mýdlo a dezinfekce.

„Zavolala si mě na ROH. Jako že provedou kritiku mý práce.“

Posadila se na okraj schůzovnického stolu s taškou na klíně. Měla ji vystlanou Lidovou demokracií. Na dně odřenou peněženku, klíče a černý kastrůlek. Asi na zeli, až půjde z práce.

„A ten Fajrajzl, to je taky pěcknej prevít. Vobá. Vobá sou pěckně vyčůraný,“ zamávala baculatou rukou. „Voni si tě na mě

vymysleli, že moc glancuju parkety v tanečnickým sále a že tím vohrožuju bezpečnost práce.“

„Ne.“

„Jó ne.“ Paní Pelikánová se zabušila do prsou jako při meakulpa. „Já nakonec, Janičko, nakonec ze mě udělaj sabotéra a nechají mě zavřít. Já ale vim proč.“

„Prosim vás. Proč by vás dávali zavírat?“

„Poněvač by se jim to hodilo. Vona má Fantice někoho v rodině a potřebuje ho uplácírovat na moje místo. Tak je to.“

Docela jsem jí věřila, třebaže paní Pelikánová byla odjakživa silně zaujatá vůči všem funkcionářům. Poznala jich za svůj život dost, aby si mohla dovolit pominout některé vzácné výjimky.

„Kdo chce psa bít,“ řekla jsem, „znáte to.“

„Moje řeč. Ale já se nenechám. Já pudu třeba na ústřední výbor ROHu. Stejně nemám co ztratit.“

„Správně. Člověk si nesmí svinstvo nechat líbit.“

„Taky že ne.“ Namáhavě se zvedla. V tašce se jí hrneček srazil s klíči. Zazvonilo to jako klekání. „Hergot, musím si koupit zelí,“ pravila mimochodem a hned se vrátila k původnímu námětu. „Však vono na ně taky jednou dojde. Ty boží mlejny...“ mrkla na mě jako na člena konspirační skupiny, „... takovýhle Fantový a Fajrajzlové... rozumíš... jako ty gestapáci vo revoluci... taky si celou válku mysleli, že sou nesmrtelný...“

„Ale to...“ lekla jsem se. Co když tady někde je nějaké citlivé státní ucho, nějaký miniaturní mikrofónek dokonale zachycující i šepot z třinácté komnaty. Paní Pelikánová vyjadřovala krvelačnou naději, jako by vyvolávala na pouti. Nenechala mě domluvit a udělat si alespoň alibi vůči možnému anonymnímu naslouchateli. Chytla mě za rameno a druhou rukou zamávala jako k přísaze.

„To tě povidám, jako že je Bůh nade mnou. Já sem dycky patřila k dělný třídě a takovýdle funkcionářský fuchtle, co by

sežraly všechny funkce, aby nemusely makat...“ Mávla rukou. „Já rači du, než se roščílím.“

Ulevilo se mi, že nehodlá pokračovat v protistátní činnosti. Pohládila mě vymáčenou rukou a maličká, kulatá, na oteklých nohou se vykolíbala ze dveří.

Vyřídila jsem několik žádostí o přijetí do souboru, tj. odpověď odmítavá, podle mustru, který mi předepsala sekretářka, naskládala jsem došlou poštu do šanónu a zalila ředitelovy kaktusy. Znovu jsem se svalila do křesla a závistivě jsem si představila, co teď asi dělá soubor.

Poskakují po Helsinkách a bratří se s národy. Nebo spíš berou útokem obchodní domy a trýzní se úvahou, co koupit za miniaturní valutu, aby toho bylo co nejvíc. Podlehne i Fantice, i Fajrajzl, marně budou předstírat, že ne. Přecpané výlohy prásknou do očí každého. I marxistu-leninistu. Pak se budou kontrolovat, co kdo pořídil, a nakonec se jim do duše vloudí vztek na ten blahobyť. Někteří se naštvou na školitele, co je celý život poučují šejdrem. Navenek se však ovládnou, a když se jim podaří uvidět jednoho ožralého Fina na lavičce v parku, rychle a hlasitě dají všudypřítomným pozorovatelům vědět svoje zhnusení nad pozlátkem reklam, zakrývajícím pravou sociální bídu. Defilovali mi před očima jako v biografu. Profesionálně rozjuchání, mladiství, přetékající optimismem, jak se muchlují s představiteli utiskovaných ras a národů na setkání. Látalka se beton zaplete s nějakým vixovým delegátem ve strakatém hábitu, který má pokud možno kruh v nose a je dovezený přímo z temného pralesa probouzející se africké republiky Bžundy, a Fantice se nad tím čistým a nekonvenčním vztahem rozsype dojetím. Látalka si užije radosti veškerého tělíčka, černouška pustí k vodě a dostane pochvalu, jak perfektně se politicky

projevila. Růženě Vochlové, naší ideologické náčelnici, se možná podaří dát svou letitou chráněnkou Květuši Vidlákovou konečně dohromady s nějakým fešným komsomolcem nebo efdéjoťákem a provdat ji alespoň do lidově demokratické ciziny, když se jí to nepovedlo doma. Miluše Vavroušková opět přefikne nějakého nejvyššího náčelníka čs. delegace, na základě čehož získá ještě pevnější pozici v podnikovém výboru, a Zlatuška Sladovnicková nebude chudera vědět co dřív, aby stihla nahromadit dostatečnou zásobu drbů, kterými by vyživila následující měsíce prázdnoty. Přála bych jí, aby v ovzduší všeobecného milování dostrkala do postele Liborka, kterého uhání ještě z dob, kdy byl počtvrté nešťastně ženatý. Vlastně, jako bych byla u toho. Přesně jako na minulém festivalu mládeže v Moskvě, přesně jako na předminulém festivalu v Bukurešti, což znám do detailu, i když jsem tam nebyla, jelikož nic se neutají.

Polilo mě horko.

Do ušmudlaných oken se dralo slunce a v paprscích sněžily krupičky prachu. Otevřela jsem okna dokořán. Dovnitř vnikl teplý vzduch a pach řeky. Lodičky se na ní rozhojnily, ale nábreží bylo stejně mrtvé jako ráno. Po mostě se sunula červená tramvaj, nesmyslně veselá a svěží v tomhle zaprášeném letním úpalu.

Opřela jsem se lokty o parapet a koukala jsem z okna jako babky na Starém Městě, co vydrží celé dny vyhlížet do prázdné ulice, z níž se jim skládá svět. Můj svět však byl momentálně daleko na severu, utopený ve světle polárních nocí a půlnočního slunce. Kovová skříňka pod oknem mě příjemně chladila do nohou.

Skříňka?

Spíš nedobytná káča. Trezor z tlustého plechu natřený vojenskou zelení, opatřený evidenčním číslem, jaká se dávají snad už i na prkýnka od záchodu. Obsah střežil visací zámek na heslo.

Pootočila jsem čísla.

Jak dlouho bych musela otáčet, než bych přišla na správnou kombinaci, by mi musel vypočítat nějaký kanón. V matematice jsem skutečně velmi slabá.

Na svazku klíčů, které mi s důvěrou předal ředitel, visel malý bílý štítek z celuloidu a na něm bylo inkoustovou tužkou, pro případ asi, že by povolanému vypadlo z hlavy, napsáno číslo KM 9216464.

Kádrové materiály.

Není nic, na co bych momentálně byla zvědavější.

Nastavila jsem číslo a trezor vydal taj. dův. KM na pospas mým nepovolaným rukám. Při pomýšlení, jak přes všecku ostrážitost udělali kozla zahradníkem, mi trochu zacvičil žaludek. Skočila jsem ke dveřím a zamkla na dva západy. Kdyby mě viděla Fantice! Byla by v sedle v tu ránu, jak má těžký zadek.

Uvnitř trezoru byl pořádek připomínající zelinářství. Důležité dokumenty o sto padesáti zaměstnancích naházené halabala, jak je tam nějaký důvěryhodný lajdák před odjezdem uklidil. Moje desky ležely pod písmenem Z, nadepsané krasopisným redisperem HONZLOVÁ, a pod jménem se po celé šířce červenalo razítko z tlustých třicentimentrových písmen, aby nikdo nezůstal na pochybách: NEPOJEDE!

Zahájila jsem nejzakázanější četbu svého života na podlaze pod oknem, aby na mě nebylo vidět odnaproti přes řeku. Poučnejší literatura se mi nemohla dostat do rukou.

Můj portrét vypadal jako ten hrbatý, šilhavý a jednonohý car ve známé anekdotě o novém přístupu k umění. Jenomže obráceně.

Většina posudků připomínala hlášení okresních hejtmanů Jeho Veličenstvu císaři v dobách temného feudalismu a překónávala se v návrzích, jak se mnou zatočit. Ty slušnější dávaly